

ΚΑΛΗ ΤΟΥ ΩΡΑ

«Οἱ ἀνθρώποι τοῦ τραπέζιοῦ, μὲ τίς
καλοκαθισμένες τους ὥρες, ἀξίζουν
κάτι κι αὐτοί», μοῦ ἔλεγε ὁ Ρουπακιάς.

Ἡ αἰτία, ποῦ μ' ἔκανε νὰ πάω νὰ μείνω λίγες μέρες, στὸ χωριό, δὲ μπορούσε νὰ εἶτανε βέβαια ἡ συντροφιά τοῦ μπάριμπα - Νικολάκη. Οὔτε κάνε τὸν εἶχα συλλογιστεῖ ἐτοιμάζοντας τὰ ρούχα, ποῦ ἔπρεπε νὰ πάρω μαζί μου. Ἦθελα νὰ ξεκουραστώ· ἡ αἰτία ὅλη κι ὅλη αὐτὴ εἶτανε, καὶ διάλεγα τὸ Νιχωρί γιατί ἐκεῖ θὰ νοίκιαζα τὸ πιὸ καλὸ δωμάτιο στὸ σπίτι τῆς Παλλοῦς, μιᾶς μακρυνῆς μου ξαδέφφης — ἔτσι γλύτωνα ἀπ' τὴ σκοτούρα νὰ τρέχω νὰ γυρῶ δωμάτια σὲ ξένα σπίτια — καὶ γιατί, ἀποτραβηγμένος μέσα στὴ ζωὴ του τὴ μονόχρωτη, θὰ στεναχωριόμουνε ἀπ' τὴν πρώτη βραδιά. Αὐτὴ ἡ βεβαιότητα ἡ παρήγορη, πὼς ἀπ' τὴν πρώτη βραδιά θὰ μὲ περιτριγύριζε ἡ ἀνία, μοῦ ἐξασφάλιζε τὴν ἀνάπαυση. Πήγαινα γιὰ νὰ σκάσω ἀπὸ στεναχώρια, καὶ νὰ καταφέρω ἔτσι νὰ ρίξω ἀπὸ πάνω μου ὅλο τὸ ἀφάνισμα, ποῦ μοῦ τὸ εἶχε κάνει δῶρο ἡ μακρόχρονη κ' ἐκνευριστικὰ γλεντισμένη ζωὴ στὴ μεγαλούπολη. Στὴν ἀρχή, ὅταν θὰ τὸν ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου κωμικὰ ξετοπισμένο μὲς στὴν ἀγορὰ ἢ στὰ χωράφια τοῦ Νιχωριοῦ, ἴσως νὰ μὲ κυρίευε κάποια διαθέση πανικοῦ, ἴσως κίολας, μὴ καταφέρνοντας νὰ βαστάξω, ξαναετοιμαζόμουνε γιὰ νὰ τὸ στρίψω πίσω πάλι «στὴν πολιτεία. Μὰ δὲ θὰ τῶκανα, κι ἀκολουθώντας, ὁμπρὸς στῆς μοναξιάς τὸ μυριστικὸ ἥλιασμα, τίς συμβουλὲς τῆς χωριάτικης ὑπομονῆς θὰ ἐπιτύχαινα ν' ἀποχτηνωθῶ. Αὐτὸ εἶτανε — μοῦ τὸ ὑπαγόρευε ἡ κομπογιαννίτικα ἐμπνεύστρα μου πείρα — ἀντιφάρμακο ποῦ εἶχε ἀνάγκη ἡ κατάστασή μου.

Ἐτοιμάζοντας τὰ ρούχα σφύριζα εὐχαριστημένος γιὰ τὴν ἀπόφασή μου. Λαχταροῦσα νὰ στεναχωρεθῶ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα, κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ βιάση μάγκωσα καὶ τὸ δάχτυλό μου σὲ μιὰ βαλίτσα. Εἶχα τόσο ξεμάθει νὰ στεναχωριέμαι ποῦ τὸ γύρενα τώρα ἀνυπόμονα. Καὶ φυσικὰ δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ διασκεδάσει ἡ στεναχώρια, γιατί τότες στὰ χαμένα θὰ πηγαίνανε οἱ κόποι τῆς μετακίνησης καὶ τὰ ἔξοδα. Ἄν τύχαινε ἔξαφνα κ' ἐπαιρνε τὸν ἐπίφοβο χαραχτήρα τοῦ διασκεδαστικοῦ τότες μοῦ ἐμνησκε ἓνα ἄλλο μέσο σωτήριο: Θὰ ξανάφερνα στὸ νοῦ τίς μέρες τῆς ἀλησμόνητα φριχτῆς ἀνίας μὲ τοὺς δικούς μου

σὲ τοῦτο ἔδω τὸ χωριό, θὰ τις ξανάφερνα μὲ τέτοιο πείσμα δημιουργικότητος πὺν θὰ πίστευα πὼς τόντις ἐκείνες τις ἴδιες μέρες ξαναζοῦσα ἢ θεραπεία μου τότες θὰ τὰ πῆγαινε πρίμα. Κι ἀφοῦ προετοιμάστηκα ν' ἀντιμετωπίσω τὸν κάθε κίντυνο, ἔφυγα γιὰ τὸ Νιχώρι μου.

Λοιπὸν φῶς φανερὸ πὼς οὔτε κάνε μοῦ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ ὁ μπάρμπα - Νικολάκης. Δὲν τονὲ θυμήθηκα, καὶ μαζί κάποια του ἱστορικά, παρὰ μόνε τῇ στιγμῇ πὺν μὲ ὑποδέχτηκε—τὸν εἶχε στείλει ἡ ἀδερφή του ἢ Παλλοῦ, ποίος ξαίρει μὲ πόσες φωνές—στὸ πίσω τὸ πορτί τοῦ κήπου. Μ' ἀγκάλιασε, σὰν αὐτὴ νὰ εἶτανε ἡ πιὸ ἐπίσημη κ' ἴσως ἡ πιὸ εὐκολὴ διάχυση τῆς στοργῆς του, καὶ κατόπι ἄρχισε νὰ γελᾷ. Ἄστειο τοῦ φαινότανε πὺν μὲ, ξανάβλεπε· γελούσε ἔτσι μὲ τὴν καρδιά του γάθε πὺν θὰ γινότανε κάτι ἀπρόσμενο. Τοὺς ξαναθυμόμουνε ἀμέσως τώρα τοὺς τρόπους τῆς ἀπραγῆς του εὐθυμίας, τὴν περιέργη καὶ τὴ μυστικὴ στωϊκότητα τῆς τεμπελιάς του . . . Ἄρχιζα ν' ἀνησυχῶ προβλέποντας πὼς τὸ νὰ τὸν παρατηρῶ καὶ τὸν ἐξετάζω διασκεδαστικὸ θὰ μοῦ εἶτανε.

Δὲ θὰ μπορούσα νὰ κάνω διαφορετικὰ γιὰτὶ τώρα — τις ἤξαιρα πιά καλὰ αὐτές μου τις ἀδυναμίες — οἱ συμβουλές ὅλες τοῦ ἐγὼ μου, ἀποξενώνοντας τῆς καλῆς ὑγείας τὴν ἀνάγκη, θὰ ξοδευόντανε γιὰ ἓνα ὅσο τὸ δυνατὸ σοφώτερο περικύκλωμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς πὺν κάποιες μεριές της ἤξαιρα, πὺν στὸ βάθος ξένη μοῦ εἶτανε καὶ πού, ἂν τὸ γύρευα, θ' ἄβρισκα τὴν τέχνη νὰ τὴ βαθιωνίσω.

Περάσαμε ἀπ' τὸν κῆπο, πὺν εἶτανε ἀρκετὰ μεγάλος καὶ περιποιημένος μ' ἐπιμέλεια αὐτοδίδαχτου· ὁ μπάρμπα-Νικολάκης μ' ἐξηγοῦσε πὼς συστήνανε, σ' ἓνα βιβλίο πὺν τώρα τελευταία διάβαζε, νὰ κοπρίζουνε τὸ λαχανικά. Μ' ἐξηγοῦσε τις δυσκολίες πὺν δοκίμαζε γιὰ νὰ δώσει στοὺς ντόπιους νὰ καταλάβουνε τὰ καλὰ τῆς χτηνοτροφίας, καὶ τὸ μὲ τὶ τρόπο λογάριζε ὁ ἴδιος νὰ σκαρώσει, μοναχός του, δυὸ κλωσσομηχανές. Ἀπάνω σ' αὐτὸ ξανάρχισε νὰ γελᾷ.

Φτάσαμε ἐπὶ τέλους στὸ σπίτι, ὕστερα ἀπὸ ἀμέτρητους ὁμιλητικούς σταθμοὺς—ἀγαποῦσε ὁ μπάρμπα-Νικολάκης νὰ σταματᾷ γιὰ νὰ δίνει ἔτσι στὰ λόγια του τὴ βαρύτητα τοῦ καλοθρεμένου—καὶ τότες τῷλεισε τὸ στόμα του μ' ἓνα τέτοιο τρόπο, πὺν θ' ἄλλεγες πὼς δὲν εἶτανε ὁ ἴδιος πὺν μιλοῦσε τόση ὥρα. Ἡ Παλλοῦ, κι αὐτὴ μ' ἀγκάλιασμα καθερωμένης συγκίνησης μὲ ὑποδέχτηκε, μὲ πῆγε στὴν τραπεζαρία κι ἄρχισε νὰ πηγαινοέρχεται καὶ νὰ μοῦ φέρνει γάλα κι αὐγά καὶ τυρὶ καὶ γλυκό, καὶ πάλι νὰ ξαναφεύγει καὶ νὰ μοῦ φέρνει ἄλλο γλυκό. Εἶχε στὰ κινήματά της, μὲ ὅμοιά καὶ στὴν ὁμιλία, μιὰ προθυμία μαλθακῆ, ἀργο-

κίνητη κ' επαρχιώτικα χαδιάρα, σά νά περνούσε τή ζωή της μέ λογαριασμάτα ἐγκυμοσύνης. Ἡ κόρη της ἡ Ἐλενούλα εἵτανε στό σχολιό, πού φέτος πιά τὸ τέλειανε. Γιά τὰ καλά, πού τῆς μνηνύσανε οἱ δασκάλες κ' ἡ διευθύντρια, ἡῦρε καιρὸ νά ρητορέψει, προσπαθώντας νά μοῦ κάνει ἐντύπωση. Γιά τὸν ἄντρα της μοῦ μίλησε μόνε καὶ μόνε γιὰ νά μοῦ πεῖ τὸ πόσο περηφανευότανε, τὸ πῶς φούσκωνε μέ τὴν πρόοδο τῆς κόρης του. Ὁ μπάρμπα-Νικολάκης βουβὸς σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, μιλιὰ κ' ἡ Ραλλοῦ γιὰ τοῦ λόγου του· πές πῶς δὲν ὑπαρχε. Ἐγὼ πάλε δὲν εἶχα ἄλλο στό νοῦ—ποιὸς ξαίρει ἀπὸ ποιὲς ἀντίδρασεις κρυφές κι ἀγνώριστες τῆς νόησής μου σπρωγμένος—παρὰ τῇ ζωῇ του, τὸ πῶς τὴν καταλάβαινε ὁ ἴδιος, τὸ πῶς ἀσυναίσθητά του θὰ τὴν κυβερνοῦσε, τὸ πῶς αὐτὴ θὰ τονε συντρόφευε . . . Ἡ γαλήνη, τὸ φῶς πού ἐρχότανε παιγνιδίζοντας ἀπ' τ' ἀκροθάλασσο, ἡ εἰκόνα τοῦ κήπου πού περάσαμε, τὸ κεντημένο σκέπασμα τοῦ τραπεζιοῦ, τὰ πάντα μέ συνεπαίρνανε γιὰ νά χαρῶ τὸ χρόνο μέσα στὴν ἀπλότητα τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μέ τὴ συνείδησή της νά γίνω ἕνα, νά συνταιριάξω τίς ἐπιθυμιές τοῦ πολύκαθου μου ἐνδιαφέρου, ὅχι μέ τὸ ρεμβασμό, ἀλλὰ μέ τὴν ψύχραιμη ἐκμετάλλευσή τῆς λογικῆς μου.

Ἡ Ραλλοῦ εἶχε φύγει στό μαγεριό. Ἐβαλα στ' αὐτὶ μου ἕνα μεγάλο κοχύλι, πού στόλιζε τὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ· τὸ εἶχα συνήθειο ἀπ' τὰ παιδιὰτικά μου χρόνια κι ἄκουσα, ὅπως καὶ τότες, κάποιου θαλασσινοῦ ἀπομεσήμερου τὴ νάρκη νά μοῦρχεται σὰν παραμιλητὸ ἀσκητισμοῦ γνώριμο...

Κοίταξα ὑστερὶς τὸ μπάρμπα-Νικολάκη· εἵτανε ἕτοιμος νά ξανανοῖξει ὁμιλία. Τοῦ ἔδωκα ἀφορμὴ καὶ μοῦ εἶπε, μέ κάποια ἀπερίμεντη τρυφεράδα: «Νά τὴ δεῖς τὴν Ἐλενούλα μου, εἶναι ἴδια ἡ μάνα της ὅταν πήγαινε κ' ἐκείνη στό σχολιό. Ἐγὼ τὴν πήγαινα κάθε πρωτὶ στό σχολιό τὴ μάνα της... Μὰ εἶναι ἴδια κι ἀπαράλλαχτη!»

Ὁ μπάρμπα-Νικολάκης εἵτανε ἕνας ἄνθρωπος πού ἀπὸ νωρὶς τὸ κατάλαβε πῶς ἔπρεπε νά δουλέψει γιὰ νά φάει. Τὸ κατάλαβε, ὅπως τὸ καταλαβαίνουνε ὅλοι, μόνε πού ἔβγαλε διαφορετικὸ συμπέρασμα. Μὲ τὴν κρίση του, τὴν ἀναπαυτικὴ καὶ τὴν ἡδονικὰ χαριτόλογη, μπερδεψε τὸ φαῖ καὶ τὴ δουλιὰ σὲ τέτοιο σημεῖο πού κατάντησε νά τὰ βλέπει μονόχυτα κ' ἐνωμένα. Ἐνωμένα μὰ μέ τὴν ὄψη τοῦ ἐνὸς στοιχείου, τοῦ πρώτου. Ἡ δικαιοσύνη τῷθελε νά φροντίζει περισσότερο γι' αὐτὸ—μιὰ κ' εἵτανε ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ δεύτερου στοιχείου—κ' ἐκεῖνος στάθηκε πάντα του δίκαιος· ἔτσι δὲ θέλησε νά

δεῖ στη βιοπάλη παράξένα περιτραπέζιο καὶ χαμογελαζόμενο κόσμο. Ἄν βαθύτεροι λόγοι κατασκευῆς φαρδόκυλης δὲν τονε φωτίζανε, πάλε καὶ τῆς πιὸ ἀρχαίας καλῆς συμπεριφορᾶς ἡ ἀπαιτήση θάφτανε γιὰ νὰ τοῦ δείξει πὼς οἱ ἀνθρώποι τῆς δρᾶσης θέση δὲν ἔχουνε σ' ἓνα γέμα σοβαρὸ (τὴν ἔκφραση αὐτὴνα τὴν παίρνω ἀπ' τὸ στόμα του· πολλές φορὲς τὸν ἄκουσα νὰ λέει: «ἔχουμε καιρὸ νὰ κάνουμε κανένα γέμα σοβαρὸ») καὶ πὼς οἱ ἄλλοι, οἱ πιστοὶ, ἔχουνε καθῆκο ν' ἀπλοποιήσουνε τὴ δρᾶση ὅσο τὸ δυνατό συστηματικώτερα (1). Ὁ βαθυστόχαστος ἀσιατισμὸς τῆς ὄρεξῆς του δὲ θέλησε ποτέ νὰ βρεῖ τὰ μέσα γιὰ νὰ πιστέψει στὴν ἐνέργεια. Φαίνεται πὼς ἡ ἀπολαυτικὴ ἀχρηστία τῆς ὑπαρξῆς του τονε πότιζε αὐτάρκεια, μαζί της ἔκανε παρέα ἐξαίρετη. Ἦτανε κόκκινος, ὑπόφερε ἀπὸ ρεματισμούς, καὶ ξουριζότανε ὅταν εἶχε στεναχώριες.

Νέος ἔχασε τὸν πατέρα του κ' ἔπρεπε μόνος του νὰ συντηρήσει τὴ μάνα καὶ τὴν ἀδερφή του, βίωρος μεγάλο. Τὸ πιὸ εὐκόλο εἶτανε νὰ φύγει, ἀφοῦ δὲν εἶχε δὰ κ' ἔδωπέρα καμιά σπουδαία θέση· ποιὸς ὁ λόγος νὰ γυρεύει τὸ πιὸ δύσκολο; Καὶ δίχως πολλές ἱστορίες ἔφυγε στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἡ ἀδερφή του ἀναγκάστηκε νὰ ξενοδουλέψει. Μὲ τὰ λίγα ποὺ ἔβγαζε ζοῦσε καὶ τὴ μάνα της, μ' αὐτὴ δὲ μπόρεσε νὰ βαστάξει τὸ χωρισμὸ τοῦ γιου, καὶ στὰ τρία χρόνια ἀπάνω πέθανε. Ἡ Παλλοῦ τότες, τῷφερε ἡ τύχη ἢ μπορεῖ κ' ἡ ὑπόληψη ποὺ ὅλοι τῆς δείχνανε, καλοπαντρεύτηκε μὲ τὸ Σωτηράκη Παραγκένη, ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ τίμια παλληκάρια τοῦ Νιχωριοῦ. Ἐκλείσε ὁ δεύτερος ὁ χρόνος κ' ἔφερε στὸν κόσμο, δύσκολη ὅμως ἡ γέννα, μιὰ κόρη «ἥλιο πές την καὶ φεγγάρι», ποὺ τὴ βάφτισε ὁ ἀριστερὸς ψάλτης τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἔβγαλε Ἑλένη, γιὰτὶ μ' αὐτὸ τ' ὄνομα τονε συνέδενε, λέει, κάποιον νεανικὸ εἰδύλλιον ἐνὸς φίλου του. Περνούσανε τὰ χρόνια καὶ ὁ μπάρμπα-Νικολάκης οὔτε γραφὴ ἔστελνε οὔτε κάνε μήνυμα. Καὶ περνούσανε τὰ χρόνια ὡς ποὺ μιὰ νύχτα Ἀπριλιάτικη, ἡ ὥρα ἔντεκα

(1) Τὴν ἀντιπάθεια, ποὺ αἰστάνεται ἓνας τέτοιος ἀνθρώπος τοῦ τραπέζιου, γιὰ κάθε ἐνέργεια τὴ βρίσκουμε—πιὸ μαθηματικὰ ἐξηγημένη—καὶ στὸ λάγνον τὸν ἀνθρώπο: σ' ἓνα κορμὶ γυναίκας οἱ γραμμὲς ποὺ θὰ κεντρίσουνε τὴν ἐπιθυμία μας εἶναι πάντα οἱ καμπύλες. Ἡ καμπύλη γνωστὴ σὰ σύμβολο τῆς στασιμότητος, τῆς ἀνάπαυσης, ἀρνηση τῆς ἐνέργειας Ἀντιπαθητικὲς μᾶς εἶναι οἱ γωνίες· οἱ τετραγωνισμοὶ ἢ οἱ τριγωνισμοὶ (=ἐκφρασεὶς ἐνέργειας) θὰ μᾶς εἶναι πάντα σημάδια ἢ τοῦ γελοίου· ἢ τοῦ ἀντιασθητικοῦ. Αὐτὰ βέβαια ὁ μπάρμπα-Νικολάκης ποτέ του δὲν τὰ συλλογίστηκε, μὰ ἐξάπαντος τὸ ὑποσυνείδητό του τὰ ἤξαιρε καλῆτερα ἀπ' ὅτι τὸ δικό μου.

περασμένες, χτυπή ή πόρτα. Ὁ Σωτηράκης εἶχε κοιμηθεῖ, καὶ κατέβηκε ἡ Ραλλοῦ ν' ἀνοίξει μόνε πού δὲν τρελάθηκε⁽¹⁾: μπροστά της ὁ ἀδερφός της ὁ Νικολάκης, ὅλος κι ὅλος! Καλοζωϊσμένος, καλοθρεμένος, καλοντυμένος. Τὸν πῆγε στὴν τραπεζαρία, φροντίζοντας πιότερο νὰ τοῦ λέει: «Σιγά μὴ καὶ ξυπνήσει ὁ Σωτηράκης . . . σκοτωμένος εἶν' ὁ ἐρμηιος ἀπ' τὴ δουλιά! . . .» παρὰ νὰ τοῦ ρωτήσει ποιά μπόρα τὸν ἔφερνε. Ἡ γυναικεὶα της ἡ πονηριὰ κάτι εἶχε μυριστεῖ κ' ἤθελε γι' αὐτὸ νὰ τοῦ ἐπιβάλει: πρῶτο, φόβο γιὰ τὸν ἄντρα της καὶ δεύτερο, σεβασμὸ γιὰ τὴν προκοπὴ του τὴν ἀφάνταστη. Ὁ ἀδερφός της ὅμως δὲν τὸ εἶχε καὶ πολὶ συνήθειο νὰ στεναχωριέται ἀπὸ τέτοιου εἴδους διαπαιδαγωγικὰς ὑποβολὰς, καὶ τῆς εἶπε καθαρὰ καὶ ξάστερα πὼς οἱ δουλιές του στὴν Ἀλεξάνδρεια δὲν τὰ πῆγανε καλὰ, πὼς ζημιώθηκε ἀπ' τὴν κάθε του ἐπιχείρηση, πὼς καταστράφηκε καὶ πὼς ἦθε, ὕστερα ἀπὸ μεγάλες συλλογὰς καὶ πιὸ μεγάλους δισταγμούς, πὼς τὸ καλῆτερο πού εἶχε εἶτανε νὰ γυρίσει στὴν πατρίδα, νὰ ἰσχυράσει πιά κι αὐτὸς κοντὰ στὴν ἀδερφή του, πού ὁ Πανάγαθος τῆς τᾶφερε ὅλα βολικά. Ἡ Ραλλοῦ κατέβασε τρεῖς πιθαμὲς τὰ μούτρα της, μὰ τί νὰ σοῦ κάνει κιόλας; δὲν μπορούσαν νὰ τὸν πετάξουνε στὸ δρόμο σὰν κασιόβελο! Τί θὰ λέγανε κ' οἱ κακὲς οἱ γλώσσες! Κάτι ἔπρεπε νὰ γίνηι . . . Τὰ ἴδια εἶπε κι ὁ Σωτηράκης τὴν ἄλλη μέρα πού ξύπνησε, καὶ πού βρέθηκε πρῶτὴν ἀπαράσκευος πρόεδρος συζυγικοῦ συμβουλίου—ὁ μπάρμπα-Νικολάκης ὑποσκέθηκε πὼς θὰ γύρευε νὰ βρεῖ κάποια δουλίτσα, νὰ μὴ ζεῖ ὁλότελα στὴ ράχη τους. . . Οἱ μέρες γινόντανε μῆνες, οἱ μῆνες χρόνια καὶ περνούσανε. . . Ἀγαποῦσε νὰ καταγίνεται μὲ τὸν κῆπο—.

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἱστορικὰ τοῦ μπάρμπα-Νικολάκη, μὰ δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ παραδεχτῶ πὼς εἶναι—ἐξ αἰτίας τῆς φόρμας τους—σύμφωνα μὲ τὴν ἀλήθεια: δίνουνε τὴν ἐντύπωση τοῦ σύντομου, ἐνῶ ὅταν ἐκεῖνος ἔπιανε, ὡς εἶναι καὶ τὸ παραμικρότερό του ἐπεισόδιο, νὰ τ' ἀφηγᾶται μὲ τὴν ὁμιλίαν του τὴν ἱερατικὰ ἀνετάραχην τ' ἄλλαζε, τὸν καιρὸ τὸν ἔκανε δικό του καὶ σοῦ φαινότανε ἔτσι, πὼς τὸ καθένα ἀπ' τὰ ἱστορικὰ του ἀργὰ ξετυλίχτηκε στὸ διάστημα, μαζὶ μὲ τοὺς

(1) Δὲν τρελάθηκε μὰ πίστεψε, ἂν καὶ πούθενά δὲν μπορούσε νὰ στηριχτεῖ ἢ κακιὰ της ὑποψία, πὼς ἡ τρομάρα τῆς σταμάτησε τὴν ἐγκυμοσύνη: «ἐνὰ σοὶ ἀποβολή, κι αὐτὸ» τῆς ἐξήγησε ἡ μαμὴ ἡ Καναράκηνα, πού δὲν ἤθελε νὰ ἀντιστρατεύεται στοὺς τέτοιους παρήγορους φόβους τῆς κελατειάς. Ἀπὸ τότες ἡ κοιλία της βάραινε καὶ τὴ δυσκόλευε.

αἰῶνες· τὸ σύντομο τοῦ εἵτανε ξένο ὅταν ἀποφάσιζε ν' ἀφηγηθεῖ κάτι.

Τὸ βράδι γύρισε ἀπ' τὸ σχολιὸ ἡ Ἑλενούλα, κ' ἡ μητέρα της τοῦ τὴν ἔφερε καὶ τοῦ τὴν ἔδειχνε μὲ φλυαρία, ποὺ κ' ἡ ἴδια τὸ καταλάβαινε πὼς δὲν εἵτανε ἐξαιρετικὰ εὐχάριστη Ἡ κόρη κάμποσο νοστιμούλα, κ' ἡ μικρογραμμένη της φιλαρέσκεια σοῦ τὴν παρουσίαζε ξυπνούτσικη κι ἀντιπαθητικὴ. Τῆς εἶπα μερικὰ λόγια καλὰ, ξεχνώντας ὅμως πὼς ἔπρεπε νὰ τὰ συνοδέψω μὲ χαμόγελο, κ' ἡ μικρὴ κοκκίνισε ὕστερα ἀπ' τὴ μητέρα της. Ὁ μπάρμπα-Νικολάκης δὲ μιλοῦσε, μὰ τοῦ ἔκανε νοήματα ποὺ θέλανε νὰ ποῦνε : «Δὲν εἶχα δίκιο νὰ σοῦ λέω πὼς μοιάζει ἀπαράλλαχτη τὴ μάνα της»!

Τὴν ὥρα ποὺ θάλεγα νὰ τοῦ στρώσουνε τὸ τραπέζι γιὰ νὰ φάω ἦρθε κι ὁ Σωτηράκης. Κοντός, μὲ μουστάκια ρούσσα, βαμένα. Τὸ κεφάλι του πελώρια φαλάκρα, καὶ τὸ ὕφος του διαχυτικὸ, φοβισμένο, ὕφος δασκάλου ποὺ ἀποφάσιζε νὰ μείνει γεροντοπαλλήκαρο. Δούλευε στὰ ταχυδρομεῖα.

Αὐτὸ τὸ βράδι, καὶ τὶς ἄλλες μέρες τὸ ἴδιο, τὸ πράμα ποὺ χτυποῦσε περισσότερο στὰ μάτια μου καὶ ποὺ μὲ πείραζε κατὰβαθα, εἵτανε ἡ ψυχρὴ περιφρόνηση, ποὺ ἡ Ραλλοῦ κι ὁ ἄντρας της δείχνανε γιὰ τὸ μπάρμπα-Νικολάκη. Ὅλα τοὺς τὰ φερσήματα, ἂν κ' ἡ παρουσία μου κἄπως θὰ τοὺς δειλίαζε, καὶ τὰ λόγια τοὺς τοῦ φωνάζανε πὼς αὐτοὶ τονὲ θρέφανε, πὼς εἵτανε ἀχαίρεφτος, πὼς ἡ τεμπελιά του περνοῦσε κάθε ὅριο. Ἐβλεπα πὼς εἶχε πιά καταντήσει ὁ κακόμοιρος τὸ καταφρόνιο τοῦ σπιτιοῦ. Ἦθελα νὰ δῶ τὸ πὼς ἐκεῖνος τὴν ἔκρινε τὴ θέση του, μὰ εὐκολο δὲ τοῦ εἵτανε. Στους περιπάτους ποὺ πηγαίναμε κάθε ἀπομεσήμερο κατὰ τὸ λόφο τοῦ Κοπάσι, ἢ μέσα στὴν ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ, στὶς ὥρες ποὺ περνούσαμε σ' ἓνα μικρὸ ὑπαίθριο καφενεῖο τοῦ κεφαλόφρυσου, καὶ στὰ γυράκια ποὺ φέρναμε μέσα στὸν κῆπο, ποτὲς δὲ τοῦ παραπονέθηκε γιὰ τὴν ἀδερφή του οὔτε γιὰ τὸ γαμπρό. Γιὰ λόγου τοὺς σπάνια ἄνοιγε τὴν κουβέντα, καὶ τίποτις δὲν ἔδειχνε νὰ τοὺς κρατοῦσε κάκια γιὰ τὰ φερσίματά τους, σὰ νὰ τᾶβρισκε φυσικὰ καὶ δίκαια. Δίκαιο νὰ τονὲ θρέφουνε, ἀφοῦ εἶχανε τὸν τρόπο τους, δίκαιο πάλε καὶ νὰ τὸν καταφρονοῦνε. Ἡ ἀγάπη του ἢ ἀπλοϊκὴ γιὰ τὴ δικαιοσύνη, ποὺ τὸνομά της τόσο συχνὰ τᾶφερνε στὶς ὁμιλίες του, τοῦ ἔκανε νὰ δίνω αὐτὴνα τὴν ἐξήγηση.

Δέκα μέρες ποὺ εἴμουνε στὸ Νιχώρι. Τὰ ὅσα ἤξαιρα ἀπ' τὴ βιογραφία τοῦ μπάρμπα-Νικολάκη, κ' ἡ στάση πρὸ πάντων τῶν δικῶν του, μὲ κάνανε σιγὰ σιγὰ ἔτσι ἀδιάφορο γιὰ ὅλα ποὺ ἐξωτερικὰ τὸν

τριγυρίζανε, γιά όλα τὰ γραφικά, πού ἀποχτοῦσα τῇ βεβαιότητά πὼς τώρα πιά θὰ κατάφερνα νὰ βρῶ τὴν κάποια κρυψή του ἀδυναμία, τὴν πραγματικὴ χρωματιά τῶν ἐσώψυχόν του συνήθειων. Θὰ μοῦ εἶτανε τώρα πιὸ εὔκολο νὰ δώσω δρόμο στὸ ἀκριβολόγημα τῆς φαντασίας μου.

Ἐνα ἀπομεσήμερο τὸν ἀκολούθησα στὸ βουναλάκι πού εἶτανε λίγη ὥρα μακριὰ μας. Τὸ τριγυρίζανε βατομουριές, καὶ θάμνοι, καὶ μικρόδεντρα. Ὁ τόπος, λέει, εἶτανε πρόσφορος γιὰ πουλιὰ καὶ πήγαινε ἐκεῖ νὰ στήσῃ τὶς ξόβεργες τὸν ἀκολούθησα. Διάλεξα ἓνα στεγνὸ μέρος στὴν πρᾶσινάδα, καὶ ξάπλωσα ἐκεῖ. Σὲ λίγο τέλειψε τὸ στήσιμό του κ’ ἤρθε καὶ κάθησε κ’ ἐκεῖνος κοντὰ μου.

Δὲν εἶτανε στὰ κέφια του καὶ παρακάλεσε νὰ τοῦ μιλῶ ἑγὼ, νὰ τοῦ πῶ καμιά ἀληθινὴ ἱστορία. Τὸν ἔκανα γούστο πὺν ἤθελε νὰ μάθει, καὶ τοῦ διηγήθηκα κάτι πὺν ἐρχότανε πρόχειρα στὸ νου μου. Δὲν ἔμοιαζε νὰ εὐχαριστεῖται ἢ ἀκεφιά του περὶ σέου. Σωπάσαμε. Ἐνα κοπάδι πουλιὰ περάσανε ἀπὸ πάνω μας, κ’ ἐκεῖνος οὔτε γύρισε νὰ τὰ κοιτάξῃ, ξεχασμένος, Ἡ σιωπὴ του μ’ ἐθλίβε, ἤθελα νὰ τοῦ ρωτήξω τί εἶχε. Μιὰ παιδιάτικη ἀτολμία μ’ ἐμπόδιζε. Ἡ ὥρα περνοῦσε, κ’ ἔπαιρνε πιά νὰ βραδυάζει ὅταν μονάχος ἀνοιξ- τὸ στόμα του, κι ἄρχισε νὰ μοῦ διηγεῖται τὸ γάμο ἐνὸς φίλου του, πὺν ἔγινε στὴν Ἀλεξάντρεια. Ὅπως εἶτανε φυσικὸ νόμιζα πὼς ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ εἶχε κάποια σκέση μὲ τὴ σημερινή του πίκρα — ἀν ὅχι, τότες γιὰ τὴν αὐτὴν νὰ διαλέξῃ—καὶ περίμενα ν’ ἀκούσω τὸ τέλος. Τίποτις ὅμως ἐκεῖνος . . . δὲ μοῦ ἔκανε παρὰ τὴ λεπτομερέστατη περιγραφὴ, ὅχι γενικὰ τῆς γιορτῆς, μὰ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης: τὸ τι φορούσανε, τὸ πὼς εἶτανε χαρούμενα κι ἀνυπόμονα τὰ πρόσωπά τους, ἀκόμη καὶ τὸ τι λέγανε. «Δὲν μπορεῖς νὰ φανταστεῖς» μοῦ εἶπε «τὸ πὼς τοὺς θυμοῦμαι! Θαρρῶ πὼς τοὺς ἔχω τώρα μπροστά μου! . . . Τοὺς βλέπω καὶ τοὺς ἀκούω . . . Πᾶνε δέκα χρόνια ἀπὸ τότες, μὰ τοὺς βλέπω ἴδιους κι ἀπαράλλαχτους!» Αὐτὸ εἶτανε τὸ τέλος, καὶ σώπασε. Τὸ πρόσωπό του εἶχε γαληνέψει, τὸ περέχυνε μιὰ εὐθυμὴ περηφάνεια καὶ μαζὶ σὰν κάποια ἡδονή. Οἱ ἀκεφίες του εἶχανε φύγει, σηκώθηκε ἄλλος ἄνθρωπος, κι ἄρχισε νὰ καταγίνεται μὲ τὶς ξόβεργες του. Ψιλο- τραγουδοῦσε. Ἐγὼ συλλογιόμουνε πὼς ἴσως ἔπρεπε ν᾿ ἀρχίζα πιά νὰ καταλαβαίνω κάτι.

Στὰ τέλος τῆς ἴδιας τῆς βδομάδας μοῦ ἤρθε ἓνα γράμμα ἀπ’ τὴν πόλη, πὺν μὲ καλοῦσε νὰ γυρίσω πίσω ὅσο μπορούσα πὺν γλήγορα.

Σάββατο τόλαβα, εἶπα νὰ περάσω καὶ τὴν Κεριακή μου στὸ Νιχώρι, κι ἀπὸ Δευτέρα πιά νὰ φύγω.

Αὐτήνα τὴν Χεριακὴ ὁ Σωτηράκης ἔλειπε ὅξω νὰ τελέψει κάποια δουλιά, μαζί του πῆγε κ' ἡ Ρα'λουί. Ἡ Ἑλενούλα ἔμεινε στὸ σπίτι, κ' ἐγὼ ἀποφάσισα νὰ καθήσω ὅλη τὴ μέρα στὸν κῆπο, μαζί μὲ τὸ μπάριμπα-Νικολάκη. Μιλήσαμε γιὰ ἓνα σωρὸ πράματα τοῦ χωριοῦ, φάγαμε καὶ μουῦδειξε, κ' ἐγὼ δὲν ξαίρω γιὰ ποσοστὴ φορὰ, τίς κλωσσομηχανὲς ποὺ εἰτοίμαζε. Κατὰ τὸ δειλινὸ ἦρθε κ' ἡ Ἑλενούλα στὴν παρέα μας· φοροῦσε μιὰ γαλάζια ποδιὰ μ' ἄσκηρ ταντέλλα στοὺς γύρους, καὶ τὰ μαλλιά της τᾶδνε πίσω στὸ λαιμό· ἓνας πελώριος κόκκινος φιόγκος. Μόλις τὴν εἶδε ὁ μπάριμπα-Νικολάκης νᾶρχεται ἀπ' τὸ πίσω τὸ πορτί, μοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καταμαγεμένος καὶ μοῦ εἶπε: «Ἰδια κι ἀπαράλλαχτη ἡ μάννα της... Πῶς τὴ θυμοῦμαι! Ὅμοια ἔτσι εἶτανε κ' ἐκείνη ντυμένη τὴ μέρα ποὺ τῆς δώσανε τὰ βραβεῖα στὸ παρθεναγωγεῖο... Ἐγὼ τὴν εἶχα πάει, καὶ θαρῶ πῶς τὴ βλέπω τώρα μπροστά μου, σὰ νὰ εἶτανε ἐκείνη ἡ μέρα...» Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε ἀπ' τὴ στοργή. Τονὲ κοίταξα, ἐλπίζοντας πῶς ἐπιτέλους θὰ φωτιζόμουνε. Ἡ Ἑλενούλα ἀθήσε πλάι του.

Ὁ καιρὸς εἶτανε ὁμορφος μὲ τὸ καλοκαίριασμα τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ δέντρα ἡσυχάζανε στίς φυλλωσιές τους. Ἀπ' τὴ θάλασσα ἔφτανε ἡ βοὴ τοῦ κυμάτου, ποὺ κυλοῦσε ἀφροὺς ξεκουρασμοῦ, ἀνάριες οἱ φωνές τῶν βαρκάρηδων, κ' ὕστερα τὸ σφύριγμα τοῦ βαποριοῦ, μακρυνά.

Ἡ Ἑλενούλα κουβέντιαζε μαζί μας· μπροστά μου πιὸ πολλές φορὲς τὴ στεναχωροῦσε ἡ αἰδωσύνη, μὰ σήμερα — ἴσως, ἐπειδὴ θᾶφρυγα, νὰ ἤθελε νὰ μοῦ παρουσιάσει καὶ μιὰ ἄλλη της ὄψη (1) — δειχνότανε σὰν πιὸ ἀγέρωχη. Ἡξαιρε τὸ πόσο ὁ θεὸς της τὴ λάτρευε καὶ μυριζόμουνε πῶς τώρα γύρευε μὲ κάθε τρόπο νὰ μοῦ τὸ δώσει κ' ἐμένα νὰ τὸ καταλάβω. Μὰ ἐκεῖνος, μὴ παίρνοντας εἶδηση ἀπ' αὐτήνα της τὴν ἐπιθυμία, τῆς ἔλεγε χωρατά, τὴν πείραζε σὰ νὰ εἶτανε τάχα μωρέλι. Ὅλοένα γινότανε πιὸ κόκκινη, ὑπόφερε, ἰδρώνε προσπαθώντας νὰ κρατηθεῖ. Κι ὁ θεὸς ἐξακολουθοῦσε τὰ ἴδια του τὰ πειράγματα, τᾶκανε καὶ πιότερο χοντρά, κ' ἦρθε ἡ στιγμή ποὺ ἡ Ἑλενούλα πιά ἀγρίεψε καὶ ξέσπασε. Εἶδα πολλὰ ζῶα νὰ χυμοῦνε λυσιγαμένα, μὰ τέτοια ἀσκήμια ἔχρηστας ποτὲς δὲ μοῦ ἔτυχε νὰ προσέξω. Εἶπα πῶς

(1) Ἡ μανία, ποὺ ἔχουνε οἱ περισσότερες οἱ γυναῖκες, νὰ δείχνουνε πῶς τὸ εἶδος τους εἶναι πολυπύκνωτο καὶ πολύτροπο—ισχυρισμὸς ποὺ τὸν ἀναιρεῖ κ' ἡ πιὸ πρόχειρη παρατηρητικότητα—ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἀπ' τὴν παιδικὴ τους ἀκόμα τὴν ἡλικία. Εἶναι ὁ ἄξονας ἀλάκαιρης τῆς αἰσθηματικῆς τους ζωῆς κ' ἡ αὐτοκολακεία ἡ νικητήρια, ἡ ὀδηγήτρια.

θα τοῦβγαζε τὰ μάτια. «Σώπα, σώπα πιά, ἀκαμάτη, σκασμός!» τοῦ σφύριξε, κ' ἔφυγε ἀμέσως τρέχοντας κατὰ τὸ σπίτι. Ὁ μπάρμπα - Νικολάκης τὴν κοίταξε νὰ φεύγει καὶ ψιθύρισε, μιλώντας μονάχος του : «Ἔτσι ἔτρεχε καὶ ἡ μάνα της μὲς στὸν κῆπο τοῦ παρθεναγωγείου, τὴ μέρα ποὺ τῆς δώσανε τὰ βραβεῖα. Ἴδια κι ἀπαράλλαχτη, θαρρῶ πὼς τὴ βλέπω σὰ νὰ εἴτανε ἐκείνη ἡ ὥρα!» Στὸ χοντρό του τὸ πρόσωπο τὸ κατακόκκινο, εἶχε ἀπλώσει ἀπότομα ἓνα εἶδος ὁμορφιάς γυναικεία μαραμένης, κ' ἡ χάρη ἡ παράξενη ποὺ γλωμιάζει τοὺς πλούσιους ἀρρώστους— «Ὁ, τι ἤθελα τὸ εἶχα πιά καταλάβει, κ' εἴμανε ἔτσι περίλυπος ποὺ δὲν μπορούσα νὰ μείνω περισσότερο μαζί του. Πῆγα στὸ σπίτι.

Ὅσο κι ἂν τὸ γύρευα πάλι ἀδύνατο μοῦ εἴτανε νὰ μὴ τὸν συλλογίζουμαι. Τὶ παθιασμένες ὥρες! Πόσο διαφορετικὰ τώρα ὁ νούς μου τὴν ξέταζε τὴ ζωὴ του! Πὼς θὰ τ'ἀβλεπε ὅλα τὰ πράματα τὰ τριγυρινὰ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ τίς μόνες συγκλίσεις τοῦ τίς ἔδινε ἡ μνήμη, ποὺ μὲ τῆς ἀνάμνησης τὴν περηφάνεια σκορποῦσε τίς καθημερινές του ἀκεφίες, καὶ ποὺ τονὲ σπαράζανε μόνε τὰ λόγια τοῦ προσώπου ἐκείνου, ποὺ ξυπνοῦσε τὴν κάποια χαμογελαστὴ μεριὰ τῆς μνήμης του; Πὼς θὰ τὸν ἔβλεπε τὸν κόσμο αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, τί θὰ συλλογιζότανε τὸ πρῶτ' βγαίνοντας στὸν κῆπο, τί θὰ λογάριζε τὸ βράδι μέσα στὸ κρεβάτι του, πρὶ νὰ τονὲ πάρει ὁ ὕπνος; Πὼς ἡ τύχη τονὲ κατάντησε νὰ μὴ μελετᾷ ἄλλη τρυφεράδα ὅζω ἀπ' τῶν ὅσων ὀλοζώντανε θυμότανε;

Τὰ ἴδια αὐτὰ ρωτήματα πολλὰς φορὲς μοῦ ξαναῆρθανε στὸ νού, κ' εἶχε τὸ κάθε ρωτήμα μιὰ τέτοια θλίψη ποὺ μοῦ φαινότανε, ἔτσι καὶ τώρα, ὁμοιο σὰν ἀδέρφι μὲ τὴν πλατιά, τὴν περιγραφικὴ ἀπάντηση, σὰ νὰ τὴν εἶχε μέσα του ἀκέρια — —

... Ἀνέβηκα μιὰ στιγμὴ ἀπάνω νὰ πάρω κάποιο βιβλίο, ποὺ τὸ εἶχα ξεχάσει στὴν ταράτσα. Ἀκουσα βήματα στὸ δωμάτιο τοῦ μπάρμπα - Νικολάκη εἶχε γυρίσει ἀπ' τὸν κῆπο. Ἀνοιξα μὲ προσοχὴ τὴν πόρτα καὶ κοίταξα μέσα. Ἐτοιμαζότανε νὰ ξουριστεῖ.

Τὴ Δευτέρα τὸ πρῶτ' ποὺ ἔφευγα, μ' ἀποβγάλανε ὅλοι τους ἴσαμε τὸ δρόμο. Ὁ μπάρμπα - Νικολάκης δὲ γελοῦσε, ἴσως γιατί ἡ ἀναχώρησή μου δὲν εἶχε τίποτις τὸ ἀπρόσμενο. Ὁ καιρὸς εἴτανε ὑγρὸς, ψυχάλιζε. Τοὺς ἀγκάλιασα μὲ τὴ σειρά ὅλους, μὰ τὴν Ἐλενούλα ἀπόφυγα νὰ τὴν φιλήσω. Πρώτη φορὰ ποὺ δὲν ἐνιωθα εὐγνωμοσύνη γιὰ ἓνα πρόσωπο, ποὺ μοῦ στάθηκε χρήσιμο στὸ νὰ μάθω κάτι παραπάνω.

ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ